

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ АКЦІОНЕРІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Мардарович С.Б., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС Геліч Ю.О.

У процесі переходу України до ринкової економіки відбулося створення великої кількості (понад 35 тис.) акціонерних товариств, діяльність яких здійснюється на засадах корпоративного управління. Власниками майна стали близько 17 млн. акціонерів. Аналіз формування та діяльності вітчизняних корпорацій показує, що на цьому етапі ефективність функціонування цієї пріоритетної для України форми господарювання є недостатньою. Система корпоративних відносин функціонує так, що дрібні акціонери, які становлять основну частину всієї їх кількості, не беруть реальної участі в управлінні корпораціями. Відповідно їхні інтереси ігноруються в процесі діяльності АТ і при розподілі отриманих доходів. Основне протиріччя полягає в розбіжності інтересів менеджерів корпорації та акціонерів, особливо власників дрібних пакетів акцій. У силу недосконалості законодавства в сфері корпоративного управління, де багато аспектів корпоративних відносин не охоплені правовим полем, а також шляхом прямих порушень утискаються інтереси та права акціонерів. Це стосується основних корпоративних прав: на управління корпорацією; на дивіденди (частку прибутку); на частку активів при ліквідації АТ; на доступ до інформації.

В економічній літературі корпоративне управління розглядається насамперед як управління корпоративними правами їх власників.

Основні корпоративні права акціонерів в системі сучасного корпоративного управління – це:

- право на отримання частини прибутку корпорації у вигляді дивіденду;
- право на отримання частки майна при ліквідації підприємства;
- право на участь в управлінні компанією шляхом голосування на загальних зборах акціонерів;
- право на отримання інформації про діяльність корпорації.

Не викликає сумніву, що захист прав акціонерів, особливо дрібних, є одним з найважливіших елементів системи корпоративного управління і безпосередньо впливає на ефективність функціонування акціонерних товариств.

Одним з напрямків врегулювання цього питання може стати чітка законодавчо закріплена регламентація порядку виплати дивідендів. Це сприятиме тому, що дрібні акціонери почуватимуть себе більш захищеними і матимуть певні гарантії щодо отримання частини прибутку компанії.

Водночас слід передбачити всі можливі наслідки таких рішень, наприклад, у вигляді штучної мінімізації реального прибутку.

Ставка оподаткування дивідендів фізичних осіб в Україні становить 13%, відповідна норма для іноземних інвесторів – 30%. Аналізуючи досвід зарубіжних країн (США, Великобританії, Ізраїлю, Польщі, Мексики, Аргентини, Венесуели, Індії та ін.), можна констатувати, що як у високорозвинених, так і в країнах, що розвиваються, розроблені і діють гнучкі системи пільгового оподаткування дивідендів з метою залучення інвестицій в цінні папери корпорацій.

Значні перешкоди стоять на шляху реалізації права акціонерів на частку майна при ліквідації АТ. Законом встановлено, що при банкрутстві компанії виплати за простими акціями, які підлягають викупу, а також розподіл майна між акціонерами-власниками простих акцій відбувається відповідно у сьому та восьму черги. Усі попередні черги – це задоволення потреб щодо податків, вимог кредиторів, виплати заробітної плати власником привілейованих акцій. Якщо врахувати, що розподіл майна кожної черги здійснюється після повного задоволення вимог кредиторів (акціонерів) попередньої черги, то стає зрозумілим, що можливості отримати певну частку майна корпорації фактично немає.

Для покращення такого стану справ доцільно було б діяти у двох напрямках. По-перше, розподілити ризики між тим, хто дає кредит, і позичальниками, оскільки кредитування – це двостороння угода, і обидві сторони повинні нести певну частку ризику, а не лише боржник. По-друге, переглянути законодавство в сенсі покращення умов для власників простих акцій порівняно з власниками привілейованих, які сьогодні є вельми дискримінаційними для перших.

Загалом можна констатувати, що порівняно із європейською, англо-американською та японською системами корпоративного управління в Україні не забезпечено достатньої прозорості діяльності АТ і треба прагнути до значно ширшого доступу акціонерів і громадськості до інформації про діяльність підприємств, що унеможливила прояви та корупції. Крім того, як відомо, чим прозоріша діяльність корпорації, тим привабливішою вона є для інвесторів. З цієї метою доцільно включити до кола питань, що не є конфіденційними, такі: інформація про власників найбільших пакетів акцій, розмір винагороди провідних менеджерів та ін.

Тому корпоративне право – це відносно нова сфера. До першочергових та найважливіших напрямків вдосконалення системи корпоративного управління слід зарахувати забезпечення захисту прав акціонерів, особливо дрібних. Це сприятиме залученню коштів як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, а також більш оптимальному та раціональному розподілу капіталу в масштабах української економіки. Заходи щодо вдосконалення корпоративних відносин повинні розроблятися з врахуванням як міжнародних стандартів та підходів, так і досвіду вітчизняних корпорацій і специфіки української економіки. Це дасть можливість захистити інтереси акціонерів, підвищити конкурентоспроможність українських корпорацій, оздоровити інвестиційний клімат та економіку держави.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІ ПРАВ НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Лозова Т.О., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС Геліч Ю.О.

За двадцять сім років, які минули з дня аварії на Чорнобильській АЕС, території, що зазнали посиленого радіоактивного впливу, самовідновлюються із швидким часом, але питання законодавчого врегулювання здійснення господарської діяльності на території Чорнобильської катастрофи залишаються актуальним. Для того, щоб удосконалити діюче законодавство та створити нові актуальні нормативні акти в сфері регулювання вище зазначеного питання, необхідно проаналізувати систему такого законодавства, з метою виявлення відповідних недоліків та прогалин права.

Дослідженням питання правового регулювання проблем Чорнобильської катастрофи займалися ряд вчених-юристів, таких як: А.В.Балян, О.С.Баб'як, П.В.Кикоть, А.С.Ластовецький, О.Ю.Нечипоренко та ін. Проте невирішеними залишається ряд питань щодо визначення форм та методів господарювання на потенційно небезпечних територіях і землях, що відновилися, а також їх господарська придатність і правове забезпечення здійснення господарської діяльності. Після проголошення України незалежною державою, у 1991 році відбулися зміни уряду та політики держави, розпочався етап «Перебудови». Необхідно було створювати нові закони для суспільства, тому в перші місяці нової влади було підтримано та затверджено Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». Але цей нормативний акт не містив конкретних умов розвитку господарської діяльності на забрудненій території. У 1992 році Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову «Про створення в м. Чорнобилі міжгалузевого науково-технічного центру «Укриття». Це було поштовхом до того, щоб на територіях забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи почала здійснюватися господарська діяльність в рамках щільного державного контролю та в цільових проектах, які діяли на підставі державних проектів,